

Ateneus al segle XXI? Sí, si us plau

Els ateneus, casinos i societats, la versió centenària, perdurable, precursora, imprescindible i real de les xarxes socials

Les xarxes socials ens permeten ampliar el nostre món i estar en contacte amb realitats molt llunyanes, però quan volem trobar-nos, quan volem debatre, quan volem ampliar les nostres idees amb les visions dels altres, ens calen espais de trobada independents de la política i del món financer, sense interrupcions publicitàries, sense tertulians professionals que només van a vendre les seves idees i no escolten les raons dels seus interlocutors.

PEP TORNER > TEXT

La societat 2.0, aquest món digital que tenim, ens proposa una sèrie d'eines tecnològiques, amb la pantalla com a denominador comú, que ens faciliten el contacte i la socialització amb els nostres congèneres, ja siguin amics, coneguts o saludats.

Els ateneus contra les pantalles

Sabem què fan els altres quan els trobem al Facebook, sabem què pensen d'una manera sintètica quan piulen, sabem quines habilitats tenen si mirem el seu perfil al LinkedIn i sabem què necessiten i com ajudar-los a través del Crowdfunding. I sense necessitat d'entrar al distret món de les xarxes socials digitals, amb un simple correu electrònic ben repartit i comunicat podem saber les novetats del món que ens envolta,

sigui ben proper o sigui ben llunyà. Davant d'aquestes opcions que podem exercir des de qualsevol indret i, el que és més important, des de casa mateix amb un simple telèfon mòbil, un atrotinat ordinador o una prodigiosa tauleta electrònica, per què ens calen els ateneus, les societats, els casinos? No estem prou connectats?

En aquesta societat tan digital, tan virtual, els ateneus són els espais de trobada real de les persones i de les idees. Hem d'adaptar-nos als nous temps i utilitzar les tècniques i eines que calguin, però sobretot ens cal debatre i incrementar els coneixements de tots plegats, ampliant la nostra sociabilitat des de la llibertat individual. Con deien un parell de genis empordanesos (Dalí i Fages de Climent), «des l'ultra-local arribarem a l'universal». El que debatem i defensem a la tertúlia del casino ho hem de fer arribar arreu.

**En aquesta societat tan digital, tan virtual,
els ateneus són els espais de trobada real
de les persones i de les idees**

>> *Façana del Casino Menestral de Figueres.*

Sobreviure a la política formant en política (i en ciutadania)

Aquest és un dels papers fonamentals dels ateneus i societats. Des de diferents opcions polítiques se'ns ha venut sempre que la millor escola de democràcia, entenent-la com a escola de polítics demòcrates, són els ajuntaments i, per tant, la tasca dels regidors i regidores és un cicle de formació política inicial; i és aquí on discrepo. Cal una formació prèvia que s'adquireix a les entitats socials, culturals, esportives, juvenils, etc. Aprendre a respectar les opinions de tothom, seguir els torns de paraula, entendre els debats com a elements enriquidors, assumir les decisions col·legiades i defensar-les com a pròpies, escoltar els experts i compartir els seus coneixements (el tresorer sap de números, el secretari sap de normes, el músic sap de música, el mestre sap com explicar-ho, el del bar sap de cafès, el fuster sap de cadires) és l'actitud amb què s'afronten les assemblees i les juntes de les entitats i, sobretot, dels ateneus, i així és com han treballat durant cent cinquanta anys, i així és com entenc que caldria practicar l'activitat política. La militància, la implicació i el treball desenvolupat a l'ateneu —o a les

associacions i entitats en general— haurien de formar part del currículum bàsic de qual-sevol aspirant a un càrrec electe, i més si vol seguir una carrera política.

Els primers ajuntaments democràtics es van nodrir de molts activistes de la societat civil, molts d'ells dirigents dels ateneus durant els difícils anys predemocràtics, valents davant del darrer franquisme i els primers a aplicar fórmules de funcionament democràtic a les entitats a les quals dedicaven temps i esforços. Les immediateses que se'ns demanen en els temps actuals no permeten aquest imprescindible foguejament civil dels dirigents polítics, i provoca el sorgiment d'un sector polític fredament professional, a vegades més preocupat per mantenir la cadira que per desenvolupar el projecte col·lectiu per al qual ha estat elegit.

Sobreviure a la situació econòmica

Els ateneus que es mantenen en funcionament tenen a hores d'ara grans dificultats per sobreviure en l'actual conjuntura econòmica. El primer problema és el manteniment del patrimoni. Solen tenir la seu en edificis antics amb unes grans despeses de consum i de manteniment i que, a més a més, han quedat obsolets. No hi ha manera d'adaptar-los a les normatives actuals de seguretat ni d'accessibilitat, i ja no parlem de la comoditat. L'única opció que s'ha trobat fins ara és posar-se en mans de les subvencions de l'administració per poder rehabilitar aquests immobles, i aquest fet pot provocar la pèrdua d'independència de l'entitat, no només a efectes polítics, sinó també pel que fa a la programació d'activitats.

El paper de les administracions ha de ser de clar suport per mantenir els ateneus en funcionament i ajudar-los a adaptar els seus espais, però amb la mínima ingerència programàtica, i això costa molt d'entendre i, sobretot, de practicar. És imprescindible que els finançadors de les activitats i garants de la independència de l'entitat segueixin sent els socis. Les ajudes de l'administració han d'estar ben fiscalitzades perquè els diners públics s'han de gestionar netament, i cal buscar el patrocini del sector privat per desenvolupar projectes i programes, però amb la garantia que això no pot desvirtuar els continguts ni coartar la llibertat dels programes que volen els socis.

Els primers ajuntaments democràtics es van nodrir d'activistes de la societat civil, molts d'ells dirigents dels ateneus durant els difícils anys predemocràtics

La pervivència dels ateneus

Els ateneus es mantenen vius gràcies a un munt de persones que hi dediquen el seu temps lliure, la seva energia, els seus coneixements i la seva capacitat. Els trobem a les juntes directives, organitzant les activitats, posant i traient cadires... Hi col·laboren els dies festius i allarguen la jornada fins a les hores més intempestives; en definitiva, fan fàcil el desenvolupament de la vida associativa. Tota la comprensió i tot el suport és el mínim que han de rebre dels socis i de totes les persones que es beneficien de la seva tasca. No volen ni els calen homenatges, però necessiten més col·laboració i més participació. Ells n'estaran contents i la nostra societat els ha d'estar permanentment agraïda.

Pep Torner

PEP CABALLÉ

I el futur?

Els ateneus van néixer per recollir la voluntat popular, i han viscut acollint els diferents moviments culturals i socials a mesura que s'han anat produint. I aquest és el camí imprescindible: han de continuar sent útils a partir de l'evolució i adaptació de la societat actual.

Des de la seva fundació, els ateneus han estat espais centrals i agents actius de cohesió social, i sembla evident que caldrà seguir efectuant durant molt de temps aquesta tasca tan imprescindible per a un país, entre altres coses per facilitar l'accés i promoure el coneixement de la nostra cultura i de la nostra llengua entre les persones que s'incorporen a la nostra societat.

Els moviments socials actuals (15-M o 29-S i altres que sorgiran) han de formar part dels ateneus actuals i futurs. Els components d'aquests moviments pretenen canviar un món que els indigna. És el mateix objectiu que cercaven els nostres avis quan van fundar societats de socors mutus, mutualitats, casinos populars, ateneus, societats corals, etc. Els interessava

l'educació universal, impulsaven la democràcia, volien difondre la cultura, les arts, la llengua; volien ampliar els seus coneixements i que la ciència arribés a tothom... Els ciutadans d'avui busquem el mateix, encara que ho expressem de manera diferent: volem la regeneració i renovació de la democràcia; que sigui més directa, més propera i més oberta a tothom; volem gaudir de totes les arts; creiem que cal incentivar els creadors; i ens interessa que els joves tinguin una formació plena per poder preparar el seu futur.

En els estatuts fundacionals dels ateneus hi trobem articles centenaris, però d'una vigència absoluta, que ens poden guiar per fer un programa ben actual de progrés social, cultural i educatiu en el qual coincidim una àmplia majoria de ciutadans, i els seus imponents edificis patrimonials s'adaptaran per acollir-nos i ajudar-nos a desenvolupar aquest programa.

Pep Torner és gestor cultural.
Cap de l'Àrea de Cultura
de l'Ajuntament de Figueres.

>> *Assemblea de l'ateneu de la Vall de Llémna amb seu a Cartellà (Gironès).*

Aquests moviments socials tenen el mateix objectiu que els nostres avis quan van fundar societats de socors mutus, casinos populars, ateneus, corals...